

Ідея „праці“ Бжозовського.

Інтуїція, яку Бергсон знову при допомозі порівняв із інстинктом форми пізнання не єдиного про форму, а якій мусять або може вона проявлятися. Саме тому, що інтуїція мусять бути наскрізь конкретна, вона мусять бути щиро виявлена, щоби можна казати про її зміст.

Польський філософ Бжозовський спробував дати конкретнішу форму творчого критерію. Нема сумніву, що тоби видава ним 21 літ тому книжка „Дія“ була відома чужиним філософам, то вона стала би давно предметом щирої дискусії. Бжозовський єдине Маркса і Бергсона, маючи за собою критику прагматизму й три артефакти в своїй будівлі світогляду, що зважали найбільше на його поглядах: Віка, Нічеза та Сореля.

Інтелектуальне й духовне зусилля, яке Бергсон називав інтуїцією, Бжозовський заступає сонетом „праці“. Праця — зусилля оправдане нами свідою на те, щоби час, який проміняє змінною ханкою, перетворити в щось триваліше, у таку відставу, на якій можна би сперечатися в дальшій... праці. Бжозовський з повною свідомістю підрозумів те, що без огляду на складність дуже різноманітний поняття, якими він складається передати свою ідею праці, всі вони остаточно вертаються до неї самої, бо від неї вишлі. Не іншак було з „інтуїцією“ Бергсона, „ділом“ Джеймса або „дарию“ Гегеля. А проте де завершоне коло розвіяється, коли зусилля, яке веде нас від поняття, стає актом індивідуальної волі.

Ідея Бергсона про живий час, що все зміниє використав Бжозовський для наскрізь органічного підходу до проблеми вартості. Час, яким живемо і до є найбільшою статкою, в якій творимо, став би кваліфікованом різновартим артефактом, якщо ми не мали би впливу змінити його в точні означений спосіб. Те, що влазна-

ємо „длинки і фактами“ є одним із моментів цієї „длинки“ часу; коли виходимо від одного із таких моментів, тоді навіть при допомозі найбільшої суми моментів уже відомих, минулих, ми не всіма добути із них того нового, що є саме тому новим, що зривається зі собою елементів невизначені в дотеперішнім. „Праця“ має новизначені фізичний перелаз, несподожий із нічим доці відомим; це значе міст переконання над прірвою дотеперішньої й застрівного, а теж, що вісто крім будівничого не бачить берега образу на другім боці, де має закінчитися вершині гарлуз.

Такі образи не заступають дефініцій; але все ж таки ахалась ідеї праці перелазе Бжозовський не може дати більш як аналіз кожного поняття, яке прийняв як передумову конкретне індивідуальне зусилля. Само поняття „дрішаня“, амазоване від Бергсона, доступне для нас або завдяки безпосередньому індивідуальному досвідом або стає зовсім уможовити схемно, складене із усіх тих неопорних моментів математичного артефакту, який є повним запереченням „живого“ часу.

В ідеї праці Бжозовського підрозумений схемно момент свідомості зусилля людина, яка хоче перетворити теперішність у майбутнє; другий не менше важливий момент це ідея „свободи“, яка само надавала соціалістичні ідеї. Від часто абстрактний аналіз поняття часу, завдання наука та розум мислячи Бжозовський переходять до мововку, що єдиною царинною одніюнованих усіх абстрактних ідей є конкретне середовище зовнісності; саме в цьому середовищі кожна ідея дістає необхідною означену форму. А що найважчим ділом людина є зробиє із життя свідоме свободне діло, то й найважчим міром усіх діл може бути тільки ідея саме такого життя, бо воно родить їх, підтримує і надає їм зміст.

Спротив такої міри вартості можна пригадати всі ті самі заклади, які повторюють критика прагматизму; як відіривити справжню „працю“ від често механічної? як перестати між мірі різними ідеалами: свобода, а яких

можлив хоче творити життя за зміною подобу що заперече свободу іншак? Сам Бжозовський (заваживши свій дуже молодий вік, коли зосереджує ці ідеї) переходить різкі етапи еволюції від чистого марксизму до апотозон „логіка внутрішнього потвердження“ Нічеза. Воно було в цього наслідком кваліфікації творби надати два бігуни його думки, що розуміла вагу впливу якогось реального сусвітального середовища і вагу часто індивідуального зусилля, яке мусять знітиса понад усі зовнішні влади, коли стає свободним у значінні творчого акту.

Коли дідлемо до останнього шабля аналіз такого зусилля званого „дрішаню“, бачимо, що свідомість однією позначається сама зі собою, коли шукає доказів своєї вартості. Наш духовний світ може стати чимсь тривалим, якщо обстоїть тільки тоді, коли можливо зняти його відомі. Наші наскрізь особисті переконання стають відставою нашого дальшого духовного розвитку, коли час не старіє іх, коли вони стають від нього незламні, коли ми перетворюємо їх у якусь таку форму, що може стати законом нових форм. Та така основа цілування нашої праці й чужої не міняють у собі (і не може міняти) міри інших вартостей, від яких сама вона чужою залежати? апр. міри розвитку, або глибини за звичности переживання.

Маємо перед собою таку; коли хочемо ствердити, чи його автор дав у цьому доказ „дрішаню“, мусямо прирішати його з конкретними творами, а може й з творами інших авторів, що вийшли за той час. Поняття „праці“ стає тут тогоче з поняттям „розвитку“, дарма, що ково хоче це й вивердити питання про останній цей момент розвитку і який про відставу для дальшого його новизначення. Досить пригадати всі ті твори, що не мають у собі ніяких ознак свідомого зусилля, майже ніяких ідей спремованих на самоздосконалення, ще й ті, що родилися в дуже несприятливі для нас умовних, щоби зважитися безрадним із міром „вартості“. Хто зна, чи сонети Шекспіра не були для нього ще більшою забавкою, як його поезія? — відомо, що „Робисова Квітчо“ писав органічний

двигалий старець, що втратив усі свої сили на десятки років творів і не мав уже ніяких ідеалів; — як рівняти мірою праці „Казки“ Андерсона супроти страшних його зусиль, щоб стати комедіантським? Чи Гоголь не вложив чужини праці в „Ревізора“ і чи не мучився над „Мертвими душами“? А скільки літературних перел поєстило завдяки значимим безжурним злочинам, марнотратним хвилям айдололог, обов'язків і будячих снів, що ніколи не каялися?

Критик може, коли вже має перед собою твір, віднайти в ньому такі прикмети, що дають йому право розвинути, як саме наслідком таких-то переживань автор зупинив свій час в означеній справі, який довів його до таких-то духовних здобутків; у сфері внутрішнього життя все може стати зусиллям себе „правдою“. А проте чим став такий широким діянням вартості супроти значимого факту, що в поетів, чи вживають за книжками, мов листки по воді, слухають вітаних подумів, змішуються з прибережним намулом і ніколи не питають про мету своєї мандрівки та про зміст того, що бачуть у власні риси або озера? Вони не менші від тих, що свої враження відключають свідомим зусиллям, — навпаки: часто багато більші.

В усіх там плана твору ніколи не можна довести до таких простих зв'язків як відношення свідомого зусилля до його наслідків, навіть коли діяло бде про такі певні наслідки, як розвиток духовного життя людини. Врешті речі: вартість твору це його план не різні людини та на жодній загаль. Дарма, що цей план може бути одночасний, він буває значайно зовсім різної якості себто різної вартості. Ідея Басовського: свідомо творите життя не кайде імовірно ніколи поза межі ідеалу вибраних людини. Вартість літературного твору притаманна в дуже своєрідних переломках між ідеалами людини і світом загату.

Басовський був авенчником усіх абсолютів і тому його критерій творчості має космічну закраску, дарма, що виходить від домагання конкретної думки та конкретного діла.